

NATO AKO ZÁRUKA BEZPEČNOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

pplk. Mgr. Mário PAŽICKÝ, EMBA

ÚVOD

Slovensko ako malá krajina v strede Európy sa nedokáže v oblasti obrany a bezpečnosti spoľahnúť výlučne sama na seba. Vstupom do NATO sa Slovensko stalo súčasťou najsilnejšieho a najvyspelejšieho systému kolektívnej obrany na svete. Získali sme spojencov, ktorí sa zaviazali brániť našu krajinu pred akýmkoľvek ozbrojeným útokom. Slovenská republika vďaka členstvu v NATO bezprecedentne posilnila svoju bezpečnosť.

1 SLOVENSKO – MALÝ PLATNÝ HRÁČ

NATO – Severoatlantická aliancia (North Atlantic Treaty Organization) je vojenské aliančné združenie, ktorého hlavným cieľom je garantovať bezpečnosť členských krajín. Slovenská republika sa stala členom NATO v pondelok 29. marca 2004. Tým získala pre malú krajinu obrovský benefit – v prípade ozbrojeného útoku na Slovensko ostatní členovia Aliancie prídu na pomoc. Toto záväzné kolektívne bezpečnostné opatrenie je zakotvené v článku 5 Severoatlantickej zmluvy, ktorý hovorí:

„Zmluvné strany sa dohodli, že ozbrojený útok proti jednej alebo viacerým z nich v Európe alebo Severnej Amerike, bude považovaný za útok proti všetkým, a preto odsúhlasili, že ak nastane taký ozbrojený útok, každá z nich uplatní právo na individuálnu alebo kolektívnu obranu, uznané článkom 51 Charty Spojených národov, pomôže zmluvnej strane alebo stranám takto napadnutým tým, že bezodkladne podnikne sama a v súlade s ostatnými stranami takú akciu, akú bude považovať za potrebnú, včítane použitia ozbrojenej sily, s cieľom obnoviť a udržať bezpečnosť severoatlantickej oblasti. Akýkoľvek taký ozbrojený útok a všetky opatrenia vykonané v jeho dôsledku budú bezodkladne oznámené Bezpečnostnej rade. Tieto opatrenia budú ukončené, akonáhle Bezpečnostná rada prijme opatrenia potrebné na obnovenie a zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.“

Týmto článkom NATO poskytuje jeho členom záruku vzájomnej bezpečnosti. To znamená, že Slovenská republika sa môže už viac ako 19 rokov spoľahnúť na pomoc a podporu ostatných členov Aliancie v prípade, že by sa dostala do ozbrojeného konfliktu. NATO teda bezpochyby hrá dôležitú úlohu v bezpečnosti Slovenskej republiky a jej spojencov.

Uvažovať a počítat „iba“ s benefitmi obvykle oscilujúcimi okolo článku 5 zmluvy, navyše vnímanými našou spoločnosťou dosť jednostranne, v zmysle „oni nám prídu na pomoc“, by bolo sebecké a nereflektujúce realitu premien sveta v čase a neposúvajúce našu spoločnosť žiadnym spôsobom a smerom. Viac než za zmienku preto stojí mnoho ďalších dôležitých aspektov spojených s členstvom Slovenska v NATO. Slovensko nie je iba v úlohe akéhosi prijímateľa výhod. Spolupracuje s ďalšími členmi NATO na rôznych vojenských a bezpečnostných aktivitách. Tie zahŕňajú cvičenia, výmeny informácií, spoločné strategické plánovania a ďalšie opatrenia na posilnenie bezpečnosti regiónu. Slovensko aktívne prispieva, zúčastňuje sa, no i samo organizuje vojenské cvičenia a pôsobí v operáciách NATO. Tieto aktivity pomáhajú slovenským ozbrojeným silám získať skúsenosti a interoperabilitu s ozbrojenými silami ostatných krajín Aliancie.

2 VÝZNAM – ÚLOHY A CIELE NATO

NATO (North Atlantic Treaty Organisation – Organizácia severoatlantickej zmluvy) je zoskupením vytvoreným na zabezpečenie kolektívnej obrany, bezpečnosti a slobody jej členov. Pre tento cieľ používa predovšetkým politické prostriedky, a to ako pri dlhodobých programoch, tak aj v krízových situáciách. Hľadanie stability a mieru v Euroatlantickej oblasti a dobré vzťahy s ďalšími krajinami sú základnými prostriedkami plnenia cieľov NATO. Aliancia vytvára priestor pre konzultácie a hľadanie riešení v politickej a vojenskej oblasti a na spoluprácu v ekonomickej sfére a na vedeckých programoch. Na podporu týchto cieľov však vytvára aj vojenské štruktúry.

NATO je garantom udržania mieru a stability v Európe. Stelesňuje transatlantickú väzbu, ktorá spája Európu a Severnú Ameriku do jedinečnej obrannej a bezpečnostnej Aliancie. NATO je medzivládna organizácia združených krajín s úlohou chrániť slobodu a bezpečnosť svojich členov politickými a vojenskými prostriedkami. Je založená na spoločných hodnotách demokracie a ľudských právach, pričom si členské štáty zachovávajú plnú suverenitu a nezávislosť. Základný a trvalý zmysel NATO je vyjadrený vo Washingtonskej zmluve. Od svojho založenia v roku 1949 Aliancia zabezpečuje kolektívnu obranu svojich členov. Rovnako tiež tvorí základné fórum pre konzultácie o akýchkoľvek otázkach bezpečnosti, ktoré jej členovia považujú za dôležité. Zároveň je nosným pilierom mieru a stability v euroatlantickom priestore.

Po skončení studenej vojny sa Aliancia podujala plniť nové zásadné úlohy vrátane vytvárania bezpečnostných partnerstiev s demokraciami celej Európy, Kaukazu a Strednej Ázie. V odpovedi na zmeny bezpečnostného prostredia Aliancia na seba prevzala aj ďalšiu zodpovednosť. Medzi jej nové úlohy patrí riešenie nestability spôsobovanej regionálnymi a etnickými konfliktami v Európe, ako aj členenie hrozbám za hranicami euroatlantického priestoru.

Dnes je Aliancia zapojená do stále väčšieho spektra aktivít a aktívneho hľadania riešení v súvislosti s novými bezpečnostnými výzvami 21. storočia. Aby mohla byť i naďalej efektívna v obrane a podpore bezpečnosti v tomto novom a rýchlo sa meniacom bezpečnostnom prostredí, prechádza Aliancia trvalou transformáciou vo všetkých smeroch svojej agendy prijímajúc nové misie, nových členov, vytvárajúc nové obranné schopnosti, nové partnerstvá a nové spôsoby fungovania. ¹⁾

3 HISTÓRIA VZNIKU NATO

Po 2. svetovej vojne východnú a západnú Európu ideologicky a politicky rozdelila studená vojna. Po víťazstve spojencov sa výrazne zmenil pomer síl v Európe. Sovietsky zväz si potom, ako porazil hitlerovskú vojenskú mašinériu, začal upevňovať svoje pozície vo východnej Európe. Svet sa začal postupne rozdeľovať na dva nezmieriteľné bloky. Postup komunistickej ideológie, ktorej podriadené režimy v krajinách východnej a neskôr aj strednej Európy začali postupne likvidovať demokratické štruktúry štátov oslobodených Sovietskou armádou, sa stal skutočnosťou. Oprávnené obavy demokratov na celom svete narastali. V roku 1949 vytvorilo 12 krajín z oboch strán Atlantiku Organizáciu Severoatlantickej zmluvy s cieľom predísť riziku, aby Sovietsky zväz rozšíril svoju kontrolu nad východnou Európou aj do ďalších častí kontinentu.

Ako prvý vystúpil s otvorenou výzvou na obranu demokracie proti komunistickej ideológii Winston Churchill. Navrhol vytvoriť spojenie anglosaských národov vo forme britsko-amerického paktu. Výsledkom sa stala Harryho S. Trumanova doktrína (vtedajší prezident Spojených štátov), ktorá znamenala praktický začiatok budovania systému obrany proti prenikaniu komunizmu

1) MEDELSKÝ, J.: *Medzinárodné organizácie*, 2014.

do ďalších európskych štátov. V hospodárskej oblasti vznikol Marshallov plán zameraný na obnovu vojnou zničeného západoeurópskeho hospodárstva v rokoch 1947 – 1952. Úloha NATO ako politickej a vojenskej Aliancie spočívala v poskytnutí kolektívnej obrany proti akejkoľvek forme agresie a udržaní bezpečného prostredia pre rozvoj demokracie a ekonomického rastu.

Netrvalo dlho a obavy z rozširovania komunizmu sa stali realitou. Moc v krajinách strednej a východnej Európy prevzali komunistické režimy. Výrazom nezmieriteľnosti sa stala sovietska blokáda západného Berlína. Studená vojna sa stala každodennou realitou a na požiadavku vytvoriť spoločnú obrannú organizáciu čoskoro kladne reagovali francúzski, britskí a americkí politickí predstavitelia. Nasledovali ich vlády Beneluxu. Dňa 17. marca 1948 vznikol Bruselský pakt a jeho signatármi sa stalo päť európskych krajín: Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Francúzsko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko. Keďže obavy spojencov naďalej rástli, rástla aj potreba do spoločnej obrany zapojiť aj zámorské krajiny, a to USA a Kanadu. Výsledkom boli legislatívne procesy na vytvorenie zmluvných základov potrebných na vznik Severoatlantickej aliancie.

Washingtonskú zmluvu podpísali dňa 4. apríla 1949 ministri zahraničných vecí dvanástich zakladajúcich štátov Aliancie: Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Holandsko, Island, Kanada, Luxembursko, Nórsko, Portugalsko, Taliansko, Veľká Británia a Spojené štáty americké. V rokoch 1952, 1955, 1982, 1999, 2004 a 2009 sa k nej pripojili ďalšie štáty. V súčasnosti má NATO 30 členov.

V roku 1952 vstúpili do NATO Grécko a Turecko. V roku 1955, len desať rokov po skončení 2. svetovej vojny, vstúpila do Aliancie Nemecká spolková republika, ktorá sa tým pevne integrovala do Západu a položila základy pre konečné nemecké znovuzjednotenie. Španielsko vstúpilo do NATO po veľmi búrlivej debate v politických kruhoch v roku 1982, hoci až do roku 1998 stálo mimo integrovanej vojenskej štruktúry Aliancie. Rozhodnutie pozvať Českú republiku, Maďarsko a Poľsko k začatiu prístupových rokovaní o vstupe do NATO, prijaté na Madridskom samite v roku 1997, vydláždilo cestu vstupu bývalých protivníkov z Varšavskej zmluvy, a tým predstavovalo rozhodujúci krok k prekonaniu deliacich čiar vytvorených Studenou vojnou. Na vrcholnej schôdzke Aliancie v Prahe v novembri 2002 dostalo pozvánku na začatie rokovaní o členstve ďalších sedem krajín: Bulharsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Tieto krajiny sa stali právoplatnými členmi NATO na konci marca 2004. Albánsko a Chorvátsko sa stali členmi NATO dňa 1. apríla 2009. 30. členom NATO sa stalo Severné Macedónsko 27. marca 2020.²⁾

Cieľom každého kola rozšírenia Aliancie bolo rozšíriť euroatlantickú bezpečnosť a zvýšiť pevnosť, súdržnosť a životaschopnosť NATO.

Najnovší členovia a ďalší záujemcovia o členstvo v NATO využili a využívajú výhody, ktoré im poskytol akčný plán členstva zavedený v roku 1999. Jeho hlavným cieľom je pomôcť partnerským krajinám, ktoré prejavia záujem o členstvo, dôsledne sa naň pripraviť. Plán poskytuje uchádzačom praktické rady a cieľnú pomoc. Naopak, od aspirujúcich krajín sa očakáva, že splnia určité politické ciele, vrátane mierového riešenia prípadných teritoriálnych sporov, rešpektovania demokratických postupov, princípov právneho štátu a demokratického dohľadu nad ozbrojenými silami. Účasť v pláne však neposkytuje žiadne záruky budúceho členstva, ale pomáha krajinám prispôbiť ozbrojené sily a pripraviť sa na záväzky a zodpovednosti, ktoré z členstva vyplývajú.

Vlády členských krajín NATO jasne formulovali, že rozšírenie Aliancie nie je cieľom samým o sebe, ale prostriedkom k ďalšiemu rozšíreniu oblasti bezpečnosti a stability v Európe ako cel-

2) NATO má 30. člena : Stalo sa ním Severné Macedónsko, 2020.

ku. Proces rozširovania pomáha predchádzať konfliktom, pretože samotná perspektíva členstva slúži kandidátskym krajinám ako stimul na vyriešenie susedských sporov a presadzovanie reforiem a demokracie. Navyše noví členovia by mali byť v budúcnosti schopní nielen užívať výhody členstva, ale i prispievať k celkovej bezpečnosti všetkých členských krajín. Inými slovami, je potrebné, aby sa stali nielen konzumentmi, ale aj poskytovateľmi bezpečnosti.

Aby sa kandidátske krajiny stali členmi NATO, musia preukázať viacero splnených podmienok. Ide najmä o existenciu fungujúceho demokratického politického systému a trhového hospodárstva, rešpektovanie práv národnostných menšín, vyriešenie všetkých otvorených sporov so susedmi a záväzok riešiť spory mierovým spôsobom, schopnosť a vôľu vojensky prispievať Aliancii a dosiahnuť interoperabilitu so silami ostatných členov, riadne fungovanie civilno-vojenských vzťahov v súlade s demokratickými normami.¹⁾

4 SEVEROATLANTICKÁ ZMLUVA – O DOKUMENTE

Severoatlantická zmluva začína krátkou preambulou, ktorá vysvetľuje, že zmluva sa uzatvára v zmysle Charty Organizácie Spojených národov. Ďalšiu časť textu tvorí štrnásť článkov ustanovujúcich základné záväzky, ktoré členské štáty prijímajú voči sebe navzájom a voči Aliancii ako celku. Zaručuje bezpečnosť svojich členov od 4. apríla 1949 podpísaním zmluvy vo Washingtone.

Znenie Severoatlantickej zmluvy

Zmluvné strany tejto Zmluvy opätovne potvrdzujú svoju vieru v ciele a zásady Charty Spojených národov a svoju túžbu žiť v mieri so všetkými národmi a všetkými vládami. Sú odhodlané hájiť slobodu, spoločné dedičstvo a kultúru svojich národov, založenú na zásadách demokracie, slobody jednotlivca a právneho poriadku. Snažia sa podporovať stabilitu a blahobyt národov v severoatlantickej oblasti. Sú rozhodnuté spojiť svoje úsilie o kolektívnu obranu a o zachovanie mieru a bezpečnosti. Preto sa dohodli na tejto Severoatlantickej zmluve:

Článok 1

Zmluvné strany sa zaväzujú, ako je uvedené v Charte Spojených národov, riešiť akékoľvek medzinárodné spory, do ktorých môžu byť zapojené, mierovými prostriedkami tak, aby nebol ohrozený medzinárodný mier, bezpečnosť a spravodlivosť a zdržia sa vo svojich medzinárodných vzťahoch hrozby silou alebo použitia sily akýmkoľvek spôsobom nezlučiteľným s cieľmi Spojených národov.

Článok 2

Zmluvné strany budú prispievať k ďalšiemu rozvoju mierových a priateľských medzinárodných vzťahov posilňovaním svojich slobodných inštitúcií, usilovaním sa o lepšie porozumenie zásadám, na ktorých sú tieto inštitúcie založené, a vytváraním podmienok pre stabilitu a blahobyt. Budú sa usilovať o vylúčenie konfliktu zo svojej medzinárodnej hospodárskej politiky a budú podporovať hospodársku spoluprácu medzi akýmkoľvek zmluvnými stranami alebo medzi všetkými zmluvnými stranami.

Článok 3

Aby sa účinnejšie dosiahli ciele tejto Zmluvy, budú zmluvné strany jednotlivo a spoločne, stálou a účinnou svojpomocou a vzájomnou výpomocou udržiavať a rozvíjať svoju individuálnu a kolektívnu schopnosť odolávať ozbrojenému útoku.

Článok 4

Zmluvné strany budú spoločne konzultovať vždy, keď podľa názoru akejkoľvek z nich bude ohrozená územná celistvosť, politická nezávislosť alebo bezpečnosť akejkoľvek zmluvnej strany.

Článok 5

Zmluvné strany sa dohodli, že ozbrojený útok proti jednej alebo viacerým z nich v Európe alebo Severnej Amerike, bude považovaný za útok proti všetkým, a preto odsúhlasili, že ak nastane taký ozbrojený útok, každá z nich uplatní právo na individuálnu alebo kolektívnu obranu, uznané článkom 51 Charty Spojených národov, pomôže zmluvnej strane alebo stranám takto napadnutým tým, že bezodkladne podnikne sama a v súlade s ostatnými stranami takú akciu, akú bude považovať za potrebnú, včítane použitia ozbrojenej sily, s cieľom obnoviť a udržať bezpečnosť severoatlantickej oblasti. Akýkoľvek taký ozbrojený útok a všetky opatrenia vykonané v jeho dôsledku budú bezodkladne oznámené Bezpečnostnej rade. Tieto opatrenia budú ukončené, akonáhle Bezpečnostná rada prijme opatrenia potrebné na obnovenie a zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Článok 6

Na účely článku 5 sa za ozbrojený útok na jednu alebo viac zmluvných strán pokladá ozbrojený útok:

- na území akejkoľvek zmluvnej strany v Európe alebo Severnej Amerike, na alžírskych departementoch Francúzska, na území Turecka alebo na ostrovy pod jurisdikciou akejkoľvek zmluvnej strany v severoatlantickej oblasti severne od obratníka Raka,
- na ozbrojené sily, lode alebo lietadlá akejkoľvek zo zmluvných strán, ktoré sa nachádzajú na alebo nad ich územím alebo na akúkoľvek oblasť v Európe, kde boli rozmiestnené vojská akejkoľvek zmluvnej strany po dátume, kedy Severoatlantická zmluva vstúpila v platnosť alebo v Stredozemnom mori alebo v severoatlantickej oblasti severne od obratníka Raka.

Článok 7

Táto Zmluva sa nedotýka a nebude žiadnym spôsobom interpretovaná akoby sa dotýkala práv a povinností zmluvných strán, ktoré sú členmi Spojených národov, vyplývajúcich z Charty, ani základnej zodpovednosti Bezpečnostnej rady za zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Článok 8

Každá zo zmluvných strán vyhlasuje, že žiadne jej súčasné platné medzinárodné záväzky voči akejkoľvek inej zmluvnej strane alebo akémukoľvek tretiemu štátu nie sú v rozpore s ustanoveniami tejto zmluvy, a zaväzuje sa, že neprijme žiaden medzinárodný záväzok, ktorý by bol s touto Zmluvou v rozpore.

Článok 9

Zmluvné strany týmto zakladajú Radu, v ktorej bude každá z nich zastúpená, aby prerokovala záležitosti týkajúce sa uplatňovania tejto zmluvy. Rada bude organizovaná tak, aby bola schopná sa kedykoľvek pohotovo stretnúť. Rada založí také pomocné orgány, aké môžu byť potrebné; najmä ihneď založí obranný výbor, ktorý bude odporúčať opatrenia potrebné na uplatňovanie článkov 3 a 5.

Článok 10

Zmluvné strany môžu na základe jednomyseľného súhlasu vyzvať akýkoľvek iný európsky štát, ktorý je schopný napomáhať rozvoju zásad tejto Zmluvy a prispieť k bezpečnosti severoatlantickej oblasti, aby pristúpil k tejto Zmluve. Každý takto vyzvaný štát sa môže stať zmluvnou stranou tým, že uloží u vlády Spojených štátov amerických svoju listinu o pristúpení. Vláda Spojených štátov amerických bude informovať každú zo zmluvných strán o uložení každej takej listiny o pristúpení.

Článok 11

Táto Zmluva bude ratifikovaná a jej ustanovenia budú zmluvnými stranami plnené v súlade s ich príslušnými ústavnými postupmi. Ratifikačné listiny budú uložené čo najskôr vládou Spojených štátov amerických, ktorá informuje všetkých ostatných signatárov o každom uložení. Zmluva vstúpi v platnosť medzi štátmi, ktoré ju ratifikovali, akonáhle budú uložené ratifikačné listiny väčšiny signatárov, vrátane ratifikačných listín Belgicka, Kanady, Francúzska, Luxemburska, Holandska, Spojeného kráľovstva a Spojených štátov amerických a pre ďalšie štáty zmluva nadobudne účinnosť dňom uloženia ich ratifikačných listín.

Článok 12

Potom, ako zmluva bude v platnosti desať rokov alebo kedykoľvek neskôr, zmluvné strany, ak o to niektorá z nich požiadajú, sa poradia o revízii Zmluvy, pričom vezmú do úvahy faktory vtedy ovplyvňujúce mier a bezpečnosť v severoatlantickej oblasti, vrátane vývoj všeobecných ako aj regionálnych zmlúv uzatvorených podľa Charty Spojených národov na zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti.

Článok 13

Po dvadsiatich rokoch platnosti zmluvy môže akákoľvek zmluvná strana odstúpiť od zmluvy rok potom, ako predloží vláde Spojených štátov amerických oznámenie o vypovedaní zmluvy a táto podá informáciu vládam ďalších zmluvných strán o uložení každej takej výpovede.

Článok 14

Táto zmluva, ktorej anglická a francúzska verzia sú rovnako hodnoverné, bude uložená v archíve vlády Spojených štátov amerických. Riadne overené kópie odovzdá táto vláda vládam ostatných signatárskych krajín.³⁾

5 VSTUP SLOVENSKEJ REPUBLIKY DO NATO

Slovenská republika deklarovala svoje záujmy pripojiť sa k euroatlantickej komunite na základe ustanovenia Slovenskej republiky 1. januára 1993. Inauguračné dokumenty zahŕňali hlavné priority zahraničnej politiky, súčasťou ktorých bola aj ambícia dosiahnuť členstvo v NATO a v Európskej únii. Všetky vlády od roku 1994 až po vstup v roku 2004 si členstvo v NATO stanovili ako jednu zo svojich najdôležitejších priorít.

V čase, keď Aliancia prišla s návrhom vytvoriť Partnerstvo za mier, aby sa lepšie rozvinuli vzťahy medzi NATO a bývalými socialistickými krajinami, Slovensko bolo medzi prvými krajinami, ktoré podpísali Rámcový dokument a pripojili sa k tejto iniciatíve (február 1994). Prezentačný dokument, ktorý Slovensko predložilo v máji 1994 ustanovoval oblasti záujmu SR a Partnerstva. Slovenská

3) Severoatlantická zmluva, Washington D. C. 4. apríla 1949.

republika v tom čase využila rozsiahle možnosti, ktoré tento program poskytoval smerom k naplneniu programových cieľov vlády v obrannej a bezpečnostnej politike.

V novembri 1995 bol schválený prvý individuálny program Partnerstva za mier ako základný nástroj nadviazania spolupráce a zapojenia sa do aktivít NATO. V tomto roku sa Slovensko zapojilo aj do Hodnotiaceho a plánovacieho procesu. Aktivity tohto procesu smerovali k dosiahnutiu interoperability slovenských jednotiek podriadených veleniu NATO, takže boli schopné bez väčších problémov pracovať po boku krajín NATO.

Odsúhlasenie spomínaných dokumentov a pripojenie sa k Partnerstvu za mier a neskôr k hodnotiacemu procesu znamenalo potvrdenie dlhodobej orientácie Slovenska na euro-atlantické hodnoty a jasné označenie princípov bezpečnostnej a obrannej politiky krajiny.

5.1 Zlyhanie slovenských snáh o prístupenie v Madride

Na samite NATO v júli 1997 v Madride sa hlavy členských krajín Aliancie rozhodli pozvať do svojho spoločenstva tri postsocialistické štáty: Českú republiku, Maďarsko a Poľsko (stali sa členmi v roku 1999). Slovensko v zozname pozvaných nebolo. Nielenže nebolo medzi pozvanými, ale nebolo ani spomínané ako horúci kandidát v druhej vlne rozširovania, kde sa počítalo so Slovincami a Rumunmi. V tom istom čase však bolo deklarované, že ako v ekonomickej a vojenskej oblasti, tak aj v otázkach prispôsobenia legislatívy, Slovensko bolo plne porovnateľné so svojimi susedmi.

5.2 Washingtonský samit NATO a Slovenská republika

V roku 1998 euro-atlantická integrácia nabrala druhý dych. Snahy smerom k vonkajšej integrácii prispeli k zjednoteniu síl vo vnútri krajiny. To bolo základom budovania bezpečnostných a obranných inštitúcií Slovenska, a taktiež pôda pre spoločný súhlas so základnými politicko-bezpečnostnými a vojensko-strategickými dokumentmi v slovenskom parlamente v roku 2001 (Bezpečnostná stratégia SR, Obranná stratégia SR, Vojenská stratégia SR).

Prostredníctvom Akčného plánu členstva samit vo Washingtone otvoril pre kandidátske krajiny možnosti participovať na NATO tak, aby to uľahčilo ich neskorší vstup do Aliancie. Na základe Akčného plánu členstva aspiranti vytvorili vlastný národný akčný plán pre členstvo. Prvý slovenský plán pre členstvo sa volal NP PRENAME a bol odsúhlasený na jeseň v roku 1999. Akčný plán členstva sa stal užitočným nástrojom na implementáciu reforiem nevyhnutných na dosiahnutie plnej kompatibility s NATO. Počas integračného procesu si SR osvojila základné pozície v riešení bezpečnostných otázok so zreteľom na preventívne opatrenia. Slovensko bolo v tomto zmysle aktívne aj v ostatných medzinárodných organizáciách, ako v OSN a EÚ, tak aj v regionálnych zoskupeniach. Celková prestíž slovenských ozbrojených síl a Slovenska vo všeobecnosti bola zlepšovaná spoluprácou našich ozbrojených síl v zahraničných misiách pod velením medzinárodných organizácií. Slovensko ukázalo, že si želá byť viac ako len pasívny prijímateľ bezpečnosti. Celý proces integrácie, obzvlášť po Washingtonskom samite v roku 1999, priniesol zmeny v kvalite riešení aktuálnych a budúcich otázok v oblasti štátnej bezpečnosti a obrany. Po odsúhlasení komplexného prístupu k bezpečnosti, definovanom v Strategickom koncepte Aliancie a používajúc jeho metodológiu, boli vypracované základné strategické dokumenty ako zákon o brannej povinnosti, zákon o obrane Slovenskej republiky a zákon o ozbrojených silách Slovenskej republiky.

5.3 Pražský samit NATO v roku 2002

Stretnutie hláv členských krajín NATO na pražskom samite bolo dôležité z dvoch dôvodov. Na samite obdržalo pozvánku na štartovacie rokovania sedem krajín, medzi nimi aj Slovensko, čo znamenalo robustné rozšírenie Aliancie, a taktiež boli odsúhlasené opatrenia a iniciatívy pre vnútornú transformáciu Aliancie.

Takisto bol odsúhlasený ucelený zoznam opatrení, aby sa posilnila schopnosť NATO čeliť bezpečnostným výzvam každého druhu. Po teroristických útokoch 11. septembra 2001 v New Yorku a následnom uvedomení si celého sveta, že terorizmus sa stáva reálnou hrozbou, vznikla potreba transformácie NATO, založená na predpoklade, že medzinárodný terorizmus a rozšírenie zbraní hromadného ničenia sú hrozby, ktorým bude čeliť svet v budúcnosti.

Balíček opatrení bol úzko prepojený s myšlienkou, že NATO musí byť schopné vyslať jednotky pripravené sa rýchlo presunúť a zvládnuť dlhý čas dislokácie v prostredí pod hrozbou útokov nukleárnymi, chemickými alebo biologickými zbraňami. Slovenská republika akceptovala rozhodnutia a úlohy dohodnuté na pražskom samite akoby bola členom Aliancie, hoci oficiálne ešte nebola členom. Závazky vyplývajúce z tohto samitu sa v politickej, bezpečnostnej i vojenskej oblasti stali pre Slovenskú republiku veľkou výzvou.

5.4 Prístupový proces po pražskom samite

V decembri 2002 sa dvakrát uskutočnili formálne rozhovory o slovenskom členstve v NATO. SR potvrdila svoju pripravenosť odsúhlasiť politické, vojenské, bezpečnostné a legislatívne zladenie sa s Alianciou. Slovensko takisto vyjadrilo vôľu a schopnosť uložiť si politické a vojenské úlohy a záväzky vyplývajúce z Washingtonskej dohody a Štúdie o rozšírení NATO. V polovici marca 2003 poslali všetky krajiny pozvané do NATO list potvrdzujúci záujem vstúpiť do Aliancie. Adresovali ho generálnemu tajomníkovi NATO a oficiálne sa v ňom prihlásili k hodnotám Washingtonskej zmluvy a vyjadrili záväzok naplňať jej úlohy a ciele. K listu bol priložený zoznam záväzkov, ktoré sa ašpirujúca krajina zaviazala naplniť pred dosiahnutím a po dosiahnutí plného členstva v NATO. Časový plán reforiem, ktorý tvoril časť tohto listu, odsúhlasila slovenská vláda 25. februára 2003 a parlament ho schválil 28. februára 2003. Členské krajiny NATO podpísali protokol o pristúpení SR k Severoatlantickej zmluve dňa 26. marca 2003. Pre Slovensko sa otvorili takmer všetky výbory NATO.

Parlamenty členských krajín NATO uzatvorili ratifikáciu prístupových protokolov v marci 2004. Prístupové krajiny postupne predložili ratifikačné dokumenty Washingtonskému depozitu zmlúv. Slovenská republika sa stala členom NATO dňa 29. marca 2004. ⁴⁾

5.5 Slovenské reálie prístupového procesu

Slovenský premiér Mikuláš Dzurinda (SDKÚ) 29. marca 2004 odovzdal v americkej metropole ratifikačné listiny Slovenska k Washingtonskej zmluve. Spolu so Slovenskom vtedy do NATO vstúpilo aj Bulharsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Slovinsko. Cesta Slovenska do obrannej Aliancie však bola komplikovanejšia než cesta okolitých štátov. Kým Česko, Maďarsko a Poľsko do NATO vstúpili už v roku 1999, vstup Slovenska sa pre vnútropolitickú situáciu oddialil. Členstvo v NATO bolo aj podmienkou vstupu Slovenska do Európskej únie.

4) *Vstup do NATO, 2004.*

Záujem o členstvo Slovenská republika prejavila hneď po svojom vzniku, keď 1. januára 1993 Slovensko vstúpilo do Severoatlantickej rady pre spoluprácu, ktorá bola fórom pre vzájomné politické konzultácie členov NATO a bývalých krajín Varšavskej zmluvy.

Prezident Michal Kováč dňa 4. novembra 1993 rokoval s vtedajším generálnym tajomníkom NATO Manfredom Wörnerom a po rokovaní Aliancia záujem Slovenska o vstup privítala. Vláda Vladimíra Mečiara prijala v roku 1995 Programové vyhlásenie vlády, ktoré potvrdilo túto bezpečnostnú orientáciu aj úsilie o získanie členstva v Aliancii.

V máji 1997 sa na Slovensku uskutočnilo referendum o vstupe do NATO, ktoré skončilo ako neplatné. Júlový samit Aliancie v Madride potom rozhodol, že na konzultácie o rozširovaní budú v prvej vlne prizvané Poľsko, Maďarsko a Česko. Vyšehradskí partneri Slovenska do NATO vstúpili 12. marca 1999.

Zmena nastala s príchodom vlády Mikuláša Dzurindu. V apríli 1999 bolo Slovensko zaradené medzi kandidátske krajiny, v júni vláda schválila Národný program prípravy na členstvo. V marci 2001 väčšina koalíčných aj opozičných poslancov v Národnej rade SR zahlasovala za Bezpečnostnú stratégiu SR, ktorá už počítala so vstupom do Aliancie a pozvánku na prístupové rokovania Slovensko dostalo na Pražskom samite v novembri 2002. V decembri 2002 sa začali prístupové rokovania. V prvom kole muselo Slovensko potvrdiť politickú pripravenosť prevziať politické a obranno-vojenské záväzky. Druhé kolo bolo zamerané na otázky zdrojov a bezpečnosti informácií. Slovensko malo potvrdiť záväzok vyčleniť dve percentá svojho HDP na obranu.

Ratifikácia v členských krajinách sa začala v Bruseli 26. marca 2003 podpisom siedmich prístupových protokolov. O deň neskôr vláda SR na mimoriadnej schôdzi jednomyselne schválila pristúpenie k Severoatlantickej zmluve. V apríli 2003 schválila pristúpenie Slovenska k Severoatlantickej aliancii aj Národná rada a prezident Rudolf Schuster podpísal prístupovú listinu k Severoatlantickej zmluve.

Slovensko, spolu s ďalšími krajinami, dňa 29. marca 2004 odovzdalo prístupové protokoly deponitárovi vlády USA a formálne tak nadobudlo členstvo v Aliancii. Slovenskú vlajku v bruselskej centrále NATO vztýčili počas slávnostného ceremonálu dňa 2. apríla 2004.⁵⁾

5.6 Vstup Slovenskej republiky do NATO na časovej osi

• 1. január 1993

Česká a Slovenská federatívna republika sa pokojnou cestou rozdelila na dva samostatné štáty – Slovenskú republiku a Českú republiku. Slovenská republika v ten istý deň vstúpila do Severoatlantickej rady pre spoluprácu (North Atlantic Cooperation Council – NACC), ktorá slúžila ako fórum pre vzájomné politické konzultácie členov NATO a bývalých krajín Varšavskej zmluvy.

• 4. november 1993

Prezident SR Michal Kováč v Bruseli rokoval s vtedajším generálnym tajomníkom Severoatlantickej aliancie Manfredom Wörnerom. Aliancia privítala záujem Slovenska o členstvo v NATO a vyjadrila mu podporu rovnako ako Českej republike, Maďarsku a Poľsku.

• 9. február 1994

Premiér Vladimír Mečiar v bruselskom sídle NATO podpísal rámcový politický dokument o pristúpení SR k tzv. Partnerstvu pre mier (PfP) – programu praktickej bilaterálnej spolupráce medzi partnerskými krajinami a NATO.

5) Slovensko pred 16 rokmi vstúpilo do NATO..., 2020.

- **september 1995**

Aliancia vydala Štúdiu o rozšírení NATO, ktorá skonštatovala, že rozširovanie Aliancie prispeje k zvýšeniu stability a bezpečnosti všetkých štátov v euroatlantickej oblasti.

- **24. máj 1997**

Uskutočnilo sa referendum o vstupe Slovenskej republiky do NATO, ktoré bolo neplatné.

- **8. – 9. júl 1997**

Samit NATO v Madride rozhodol, že na konzultácie o rozširovaní Aliancie budú v prvej vlne prizvané krajiny Poľsko, Maďarsko a Česká republika. Slovenská republika medzi pozvanými chýbala.

- **12. marec 1999**

Do NATO vstúpili Česká republika, Maďarsko a Poľsko.

- **23. - 25. apríl 1999**

Na Washingtonskom samite bola Slovenská republika zaradená na zoznam kandidátskych krajín na členstvo v NATO.

- **9. jún 1999**

Slovenská vláda schválila Národný program prípravy SR na členstvo v NATO, pod názvom PRENAME (PREparation for NATO MEMbership)

- **21. september 2000**

23 koalíčných a opozičných poslancov slovenského parlamentu vytvorilo Poslaneckú skupinu pre rýchlu integráciu Slovenska do NATO. Vytvorenie skupiny naprieč politickým spektrom ukázalo, že na pôde parlamentu sa podarilo dosiahnuť konsenzus o otázkach zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky.

- **21. – 22. november 2002**

Slovensko dostalo na pražskom samite Aliancie spolu s ďalšími šiestimi krajinami pozvánku na prístupové rokovania o vstupe do NATO, na ktorých malo dokázať svoju pripravenosť stať sa spoľahlivým a zodpovedným členom Aliancie.

- **9. a 16. december 2002**

Prístupové rozhovory o vstupe SR do NATO.

- **26. marec 2003**

Predstavitelia členských krajín NATO podpísali v Bruseli za účasti predstaviteľov pozvaných krajín vrátane Slovenska sedem protokolov o pristúpení k Severoatlantickej zmluve. Začala sa ratifikácia protokolov v členských krajinách.

- **10. a 15. apríl 2003**

Národná rada SR schválila pristúpenie Slovenskej republiky k Severoatlantickej aliancii. O päť dní neskôr podpísal prístupovú listinu k Severoatlantickej zmluve prezident SR Rudolf Schuster.

- **29. marec 2004**

Odozdanie prístupových protokolov pozvaných krajín depozitárovi Washingtonskej zmluvy (vláde USA) vo Washingtone, ktoré pre Slovensko znamenalo formálne nadobudnutie členstva v NATO.

- **2. apríl 2004**

Slávnostný ceremoniál prijatia za člena v ústredí NATO v Bruseli. Slovenská vlajka visí po boku spojencov.

- **28. máj – 1. jún 2004**

Slávnostný ceremoniál prijatia za člena v ústredí NATO v Bruseli. Slovenská vlajka visí po boku spojencov.

- **28. – 29. jún 2004**

Istanbulský samit NATO. SR sa ho po prvýkrát zúčastňuje ako členská krajina Aliancie.⁶⁾

6 SLOVENSÁ REPUBLIKA AKO ČLENSKÁ KRAJINA NATO

Slovensko si po vstupe do NATO muselo uvedomiť, že členstvo nie je iba potvrdením integračných snáh, ale prinieslo so sebou aj ohromnú zodpovednosť. Vyzývalo na ešte aktívnejšiu medzinárodnú angažovanosť, ktorá ho urobila plnohodnotným členom Aliancie. SR sa pripojila k NATO, ktoré odštartovalo komplexný proces veľmi dôležitej transformácie, pomenovanej NATO 21. storočia.

Počas roku 2004 sa naštartovali dva vzájomne sa prekrývajúce procesy: napĺňanie časového plánu reforiem a napĺňanie Cieľov síl 2004.

V spojitosti so vstupom do NATO si SR uložila úlohy zúčastňovať sa procesu plánovania a budovania ozbrojených síl plne kompatibilných s NATO. Táto úloha sa uskutočňovala a stále uskutočňuje v dvojročných cykloch prostredníctvom Cieľov síl.

Skúsenosti z operácií a cvičení, ale aj zo samotného pôsobenia príslušníkov OS SR vo veliteľských štruktúrach a štruktúrach síl NATO, sú pravidelne zapracovávané do cyklu obranného plánovania a sú významným elementom revízií dlhodobých plánov rozvoja OS SR.

Súčasne sa v závislosti od zdrojov i možností prehodnocuje úroveň ambícií kladených na OS SR v základných strategických dokumentoch – Bezpečnostnej stratégii a Obrannej stratégii SR. Cieľom spomínaných snáh je vybudovať malú, rýchlo nasaditeľnú, dobre vycvičenú a moderne vyzbrojenú armádu na profesionálnom základe.³⁾

7 PROSPECH ČLENSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY V NATO

Príprava SR na členstvo v NATO výrazne pomohla aj nášmu vstupu do Európskej únie. Obe organizácie sú postavené na hodnotách slobody, práva a demokracie, preto mnohé z reforiem, ktoré mali Slovensko pripraviť na úlohu spoľahlivého spojenca v NATO, boli nápomocné a využiteľné aj pre členstvo SR v Európskej únii. Príprava na členstvo v NATO sa totiž netýkala iba čisto vojenských otázok, ale zahŕňala aj politickú, ekonomickú a právnu problematiku. Do NATO totiž nevstupuje iba armáda, ale celá krajina.³⁾

Členstvo v NATO zaväzuje Slovensko k modernizácii vlastných ozbrojených síl a na plnenie určitých vojenských štandardov. Tým je zabezpečené, že naša krajina bude schopná prispievať k spoločnej obrane Aliancie. Okrem vojenskej spolupráce poskytuje NATO aj platformu pre politický dialóg medzi členskými krajinami. Slovensko má možnosť podieľať sa na formulovaní spoločnej bezpečnostnej politiky a rozhodovaní v rámci Aliancie. Slovensko leží v strednej Európe a má strategický význam pre bezpečnosť v regióne. Prítomnosť NATO práve v srdci Európy pôsobí voči hrozbám a krízam preventívne a pomáha udržiavať stabilitu a mier v celej oblasti. NATO sa aktívne zapája do riešenia globálnych hrozieb, ako sú terorizmus, šírenie zbraní hromadného ničenia a kybernetické útoky. Slovenská republika je tak súčasťou tohoto úsilia.

6) *Cesta Slovenska do NATO.*

Slovenskí vojaci majú už dve dekády možnosť zúčastňovať sa rôznych vzdelávacích a školiacich programov organizovaných NATO. To pomáha zlepšovať ich profesionálnu prípravu a schopnosti. Slovensko má skrz členstvo v NATO prístup k moderným technológiám a výskumným projektom, ktoré sú súčasťou spoločného obranného úsilia Aliancie. To pomáha krajine zlepšovať svoje technologické a výskumné kapacity. Členstvo v NATO poskytuje Slovensku silnú pozíciu v medzinárodnom spoločenstve a zvyšuje aj jeho diplomatický vplyv. Krajina tak môže aktívne prispievať k riešeniu globálnych problémov a kríz.

Členstvo v NATO môže mať pre Slovensko aj hospodárske výhody. Otvára dvere pre hospodárske a obchodné príležitosti v aliančnom priestore a uľahčuje spoluprácu v oblasti bezpečnosti a obrany.

K ďalším dôležitým aspektom týkajúcim sa členstva Slovenskej republiky v NATO patria:

- Možnosti vojensko-politickej konzultácie – členstvo v NATO poskytuje Slovensku prístup k vojensko-politickým konzultáciám a rozhodovaciemu procesu v Aliancii. To umožňuje krajine aktívne sa podieľať na tvorbe bezpečnostnej architektúry a strategických rozhodnutiach.
- Humanitárna pomoc a krízové riadenie – Slovensko môže využiť podporu a zdroje NATO pri riešení humanitárnych kríz a pri poskytovaní pomoci v prípade prírodných katastrof alebo iných núdzových situácií.
- Odborná spolupráca – slovenské ozbrojené sily môžu spolupracovať s inými členskými krajinami v oblasti výcviku, technickej podpory a odborných znalostí.
- Prevencia konfliktov – NATO aktívne pracuje na prevencii konfliktov a budovaní dôvery medzi členskými krajinami. Toto je kľúčovým prvkom udržiavania mieru a stability v regiónoch.
- Spoločné hodnoty a demokracia – Slovensko je členom NATO nielen z bezpečnostných dôvodov, ale aj preto, že zdieľa spoločné hodnoty ako sú demokracia, ľudské práva a právny štát. Toto členstvo posilňuje záväzok a zvyšuje angažovanosť krajiny v presadzovaní týchto hodnôt vo svete.
- Všetky aspekty členstva v NATO spolu s článkom 5, ktorý zabezpečuje kolektívnu obranu, robia z Aliancie dôležitý nástroj pre zabezpečenie bezpečnosti a stability nielen pre Slovensko, ale aj pre celý Severoatlantický región a Európu. NATO sa neustále vyvíja a prispôsobuje sa novým bezpečnostným hrozbám a výzvam, aby čo najlepšie slúžilo záujmom svojich členov.
- Rozvoj obranných kapacít – členstvo v NATO podnecuje Slovensko k investíciám do modernizácie a rozvoja vlastných obranných kapacít. To zahŕňa nákup moderných vojenských technológií, zvýšenie efektívnosti ozbrojených síl a zdokonalenie vojenskej prípravy.
- Prístup k spravodlivej obrane – Slovensko má vďaka členstvu v NATO prístup k spravodlivej obrane a zabezpečeniu bezpečnosti na základe kolektívnej obrany. Týmto spôsobom sa krajina nemusí osamote starať o svoju bezpečnosť, ale môže sa spoliehať na podporu a ochranu od svojich spojencov.
- Možnosť diplomacie a dialógu – Slovensko môže využiť prostredie NATO na diplomaciu a dialóg s inými členmi a partnermi Aliancie. Týmto spôsobom môže aktívne prispievať k medzinárodným otázkam a konfliktom.

- Spolupráca na medzinárodnej úrovni – členstvo v NATO umožňuje Slovensku aktívne spolupracovať s inými medzinárodnými organizáciami a krajinami na riešení globálnych bezpečnostných hrozieb, vrátane mierových misií a humanitárnej pomoci.
- Ochrana pred hybridnými hrozbami – NATO sa stále viac zaoberá hybridnými hrozbami, ktoré zahŕňajú kombináciu vojenských a nevojenských prostriedkov na destabilizáciu a ohrozovanie bezpečnosti krajín. Členstvo v Aliancii poskytuje Slovensku prístup k spoločným nástrojom a strategickým poznatkom na ochranu pred týmito hrozbami.
- Spolupráca v oblasti kybernetickej bezpečnosti – Slovensko má vďaka členstvu v NATO možnosť spolupracovať na zlepšení svojej kybernetickej bezpečnosti a obrane pred kybernetickými hrozbami, ktoré sa stávajú čoraz významnejšími v súčasnom svete.

8 NATO A KONFLIKT NA SUSEDNEJ UKRAJINE

NATO čo najdôraznejšie odsudzuje nezákonnú, neospravedliteľnú a nevyprovokovanú agresívnu vojnu Ruska proti Ukrajine, ktorá vážne podkopáva euroatlantickú a globálnu bezpečnosť a stabilitu, a je očividným porušením medzinárodného práva. Spojenci NATO v súlade s príslušnými rezolúciami Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov (OSN) požadujú, aby Rusko okamžite zastavilo vojnu, prestalo používať silu proti Ukrajine a úplne a bezpodmienečne stiahlo všetky svoje sily z Ukrajiny.

Okrem toho spojenci v NATO vyzývajú Rusko, aby plne rešpektovalo medzinárodné humanitárne právo a umožnilo bezpečný a neobmedzený humanitárny prístup a pomoc všetkým osobám v núdzi. Ruské vojnové zločiny a iné zverstvá, ako sú útoky proti civilistom a ničenie civilnej infraštruktúry, ktoré pripravujú milióny Ukrajincov o základné ľudské práva, nemôžu byť beztrestné. Všetci zodpovední musia byť braní na zodpovednosť za porušovanie a zneužívanie ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva, najmä voči civilnému obyvateľstvu Ukrajiny vrátane nútenej deportácie detí a sexuálneho násillia súvisiaceho s konfliktom.

Ruská vojna má tiež hlboký vplyv na životné prostredie, jadrovú bezpečnosť, energetickú a potravinovú bezpečnosť, globálnu ekonomiku a blahobyt miliárd ľudí na celom svete. Spojenci a Ukrajina ostro odsudzujú rozhodnutie Ruska odstúpiť od čiernomorskej dohody o obilí a jeho zámerné pokusy zastaviť vývoz poľnohospodárskych produktov z Ukrajiny, od ktorého sú závislé stá milióny ľudí na celom svete. Spojenci pracujú na oživení dohody o obilí a na umožnení pokračujúceho vývozu ukrajinského obilia po súši a po mori, a to aj v spolupráci s Európskou úniou a Organizáciou Spojených národov.

Od nezákonnej anexie Krymu Ruskom a od začiatku jeho agresie na východnej Ukrajine v roku 2014 zaujalo NATO pevný postoj, ktorý plne podporuje suverenitu a územnú celistvosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc, ktoré siahajú až do jej teritoriálnych vôd. Spojenci dôrazne odsudzujú a neuznávajú nezákonnú a nelegitímnu anexiu Krymu Ruskom a odsudzujú jeho dočasnú okupáciu.

Spojenci NATO rovnako odsúdili pokračujúcu agresiu a destabilizačné aktivity Ruska na východnej Ukrajine a v čiernomorskom regióne od roku 2014. NATO zvýšilo svoju prítomnosť v Čiernom mori a zintenzívnilo námornú spoluprácu s Ukrajinou a Gruzínskom.

NATO tiež odsudzuje nezákonný pokus Ruska o anektovanie štyroch regiónov Ukrajiny (Doneck, Luhansk, Cherson a Záporožie) v septembri 2022, čo je najväčší pokus o zabratie pôdy

v Európe od druhej svetovej vojny. Fingované referendá v týchto regiónoch boli vytvorené v Moskve a uvalené na Ukrajinu. Nemajú žiadnu legitimitu a NATO ich neuznáva. Tieto regióny sú Ukrajinou a vždy Ukrajinou budú. Hlasovanie vo Valnom zhromaždení OSN vyslalo jasný a silný odkaz, že Rusko je izolované, a že svet stojí pri Ukrajine a pri obrane medzinárodného poriadku založeného na pravidlách.

V dôsledku nezákonnej a nelegitímnej anexie Krymu Ruskom sa spojenci NATO v roku 2014 rozhodli prerušiť všetku praktickú civilnú a vojenskú spoluprácu s Ruskom, pričom politické a vojenské komunikačné kanály ponechali otvorené. Od rozsiahlej ruskej invázie na Ukrajinu vo februári 2022 spojenci uvalili na Rusko prísne sankcie, aby pomohli vyhladovať zdroje kremelskej vojnovnej mašinérie. Spojenci naďalej zdokonaľujú tieto sankcie, aby zvýšili tlak na Moskvu. Toto úsilie Rusku sťažuje prestavbu tankov, výrobu rakiet a financovanie vojny.

Od roku 2014 prebiehajú pravidelné konzultácie v „komisii NATO-Ukrajina“ vzhľadom na priame ohrozenia územnej celistvosti, politickej nezávislosti a bezpečnosti, ktorým Ukrajina čelí. Komisia sa stretla na mimoriadnych zasadnutiach po ruskej agresii na Kryme a východnej Ukrajine v roku 2014, po neoprávnenom použití vojenskej sily Ruskom proti ukrajinským lodiam v blízkosti Kerčského prielivu v novembri 2018 a počas hroziaceho budovania vojenských síl zo strany Ruska v apríli 2021.

NATO je v neochvejnej solidarite s vládou a ľuďmi Ukrajiny pri hrdinskej obrane svojho národa, svojej krajiny a spoločných hodnôt. Aliancia plne podporuje prirodzené právo Ukrajiny na sebaobranu, ako je zakotvené v článku 51 Charty OSN. Spojenci v NATO zostávajú neochvejní vo svojom záväzku ďalej zvyšovať politickú a praktickú podporu Ukrajine, keďže Ukrajina naďalej bráni svoju nezávislosť, suverenitu a územnú celistvosť v rámci svojich medzinárodne uznaných hraníc. NATO bude naďalej podporovať Ukrajinu tak dlho, ako to bude potrebné.

Podpora NATO Ukrajine a aktivity v partnerstve s touto krajinou sa však nezačali v roku 2014 alebo 2022. Praktická spolupráca medzi NATO a Ukrajinou prebieha od 90. rokov 20. storočia. Spolupráca Ukrajiny s NATO bola v priebehu rokov obojstranne výhodná a zahŕňala širokú škálu aktivít. Od budovania spôsobilostí Ukrajiny a interoperability so silami NATO, cez presadzovanie reforiem v ukrajinskom obrannom a súvisiacom bezpečnostnom sektore, až po podporu nevojenských aktivít, ako je napríklad spolupráca na vedeckom výskume, verejná diplomacia a pod.

Na pozadí počiatočných fáz vojny Ruska proti Ukrajine (nielen nezákonnej anexie Krymu v roku 2014, ale aj využívania kybernetických útokov, dezinformácií a iných hybridných aktivít v nasledujúcich rokoch) vznikla na samite NATO vo Varšave v júli 2016 platforma NATO – Ukrajina na boj proti hybridnej vojne. Poskytuje mechanizmus na lepšiu identifikáciu hybridných hrozieb a budovanie kapacít na identifikáciu slabín a posilňovanie odolnosti štátu a spoločnosti. Prebiehajú projekty na podporu výskumu, odbornej prípravy a odborných konzultácií so zameraním sa na získané poznatky, boj proti dezinformáciám a zvyšovanie odolnosti.

Od ruskej ilegálnej anexie Krymu a destabilizácie východnej Ukrajiny v roku 2014 experti poskytovali rady týkajúce sa ukrajinských pohotovostných plánov a opatrení krízového manažmentu na obranu kritickéj energetickej infraštruktúry a ochranu civilného obyvateľstva. V súčasnosti sa spolupráca zameriava na zlepšenie národnej kapacity civilnej pripravenosti a odolnosti. Pokiaľ ide o posilnenie národnej odolnosti v roku 2019 vypracoval Poradný tím podpory pre odolnosť (RAST) pre ukrajinské inštitúcie odporúčania. Na žiadosť Ukrajiny sa začiatkom roka 2022, ešte pred ruskou inváziou, uskutočnili konzultácie RAST na úrovni expertov, aby poskytli technické poraden-

stvo na podporu aktivít v oblasti dlhodobej odolnosti krajiny a civilnej pripravenosti. Ukrajina sa tiež pravidelne zúčastňuje na aktivitách organizovaných NATO Euroatlantickým centrom pre koordináciu reakcie na katastrofy a sama hostila viaceré cvičenia na reakcie na katastrofy.

Účasť na procese plánovania a hodnotenia Partnerstva za mier pomohla Ukrajine stanoviť a dosiahnuť ambiciózne, no zároveň realistické ciele v oblasti obranných a bezpečnostných reforiem, transformácie a rozvoja spôsobilostí; za zlepšenie schopnosti svojich síl pôsobiť spolu so spojeneckými a partnerskými silami v reakciách na krízy a operáciách na podporu mieru; a za zlepšenie schopnosti Ukrajiny hostiť spojenecké a partnerské sily na cvičenia a výcvik.

Od roku 2007 sa Ukrajina podieľa na budovaní integrity NATO. Táto iniciatíva poskytuje praktickú pomoc a poradenstvo na posilnenie integrity, zodpovednosti a transparentnosti v sektore obrany a bezpečnosti. V októbri 2019 deväť inštitúcií ukrajinského obranného a bezpečnostného sektora dokončilo proces sebahodnotenia a vzájomného hodnotenia NATO budovania integrity, ktorý poskytol dôkladné posúdenie inštitucionálnych potrieb a slabých miest a ponúkol súbor sektorových odporúčaní na úrovni politiky na zlepšenie dobrej správy vecí verejných, udržateľné protikorupčné reformy v sektoroch obrany a súvisiacich bezpečnostných sektorov. Na tomto základe prispôbosený program činností naďalej poskytuje dve úrovne podpory pri budovaní kapacít, konkrétne odborné znalosti pre inštitúcie na zlepšenie správy a riadenia obranných zdrojov (finančných, ľudských a materiálnych).

Program zvyšovania obranného vzdelávania (DEEP) pomohol zlepšiť a reštrukturalizovať ukrajinské systémy vojenského vzdelávania a odborného výcviku so zameraním na osem inštitúcií vysokoškolského vzdelávania v oblasti obrany a päť výcvikových stredísk pre poddôstojníkov. Okrem toho DEEP radí pri riadení akadémií a univerzít, podporuje fakultu pri výučbe a pomáha pri vývoji kurzov o vodcovstve a rozhodovacích procesoch.

Ukrajina sa zapojila do programu Air Situation Data Exchange v júli 2006. Zvyšuje informovanosť a bezpečnosť letectva prostredníctvom vzájomného zdieľania údajov o vzdušnej situácii, čo zlepšuje operačnú efektívnosť protivzdušnej obrany prostredníctvom identifikácie, klasifikácie a potenciálnej dekonfliktnosti lietadiel. Táto spôsobilosť mala osobitný operačný význam a prínos po ďalšej ruskej invázii na ukrajinské územie od februára 2022. NATO úzko spolupracuje s Ukrajinou na poskytovaní čo najrelevantnejších informácií.

Účasť na širokom spektre vojenských aktivít a cvičení v rámci pracovného plánu Vojenského výboru s Ukrajinou sa zameriava na zlepšenie interoperability a operačných spôsobilostí ukrajinských ozbrojených síl, ale tiež výrazne prispieva k prebiehajúcim reformám bezpečnosti a obrany.

Aktívna účasť Ukrajiny v programe hodnotenia a spätnej väzby koncepcie operačných spôsobilostí NATO podporuje ďalší rozvoj ozbrojených síl a zároveň umožňuje Aliancii zostaviť na mieru šité balíky síl, ktoré možno nasadiť na podporu operácií a misií pod vedením NATO. ⁷⁾

Zrejme nik z občanov Slovenskej republiky nezostal nedotknutý konfliktom na území nášho suseda – Ukrajiny. Utorok 24. február 2022 bol dňom, kedy si mnohí z nás položili otázku, čo by bolo, keby sme neboli členskou krajinou NATO.

7) *Relations with Ukraine*, 2023.

9 ZÁVER

Celkovo členstvo Slovenskej republiky v NATO poskytuje mnohostranné výhody, ktoré zvyšujú a poskytujú bezpečnosť, stabilitu a prosperitu krajiny. Toto členstvo je zároveň dôležitou súčasťou celkového bezpečnostného a obranného systému. NATO zohráva kľúčovú úlohu pri ochrane hodnôt a bezpečnosti svojich členov v dnešnom komplexnom bezpečnostnom prostredí. Navyše, členstvo v NATO je pre Slovensko kľúčové pri príprave na rôzne bezpečnostné scenáre.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Cesta Slovenska do NATO [online]. MZVaEZ SR [cit. 2023-08-15]. Dostupné na internete: <<https://www.mzv.sk/web/sk/diplomacia/medzinarodne-organizacie/cesta-slovenska-do-nato>>.

MEDELSKÝ, J.: *Medzinárodné organizácie*. 1. vyd. Bratislava : Akadémia policajného zboru, 2014. 182 s. ISBN 978-80-8054-596-3.

NATO má 30. člena : Stalo sa ním Severné Macedónsko [online]. TASR, 2020 [cit. 2023-08-15]. Dostupné na internete: <<https://hnonline.sk/svet/2121024-nato-ma-30-clena-stalo-sa-nim-severne-macedonsko>>.

Relations with Ukraine [online]. NATO, 2023 [cit. 2023-08-15]. Dostupné na internete: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm#response>.

Severoatlantická zmluva, Washington D. C. 4. apríla 1949 [online]. NR SR [cit. 2023-08-15]. Dostupné na internete: <<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=186419>>.

Slovensko pred 16 rokmi vstúpilo do NATO, členom sa stalo päť rokov po susednom Česku či Maďarsku [online]. SITA, 2020 [cit. 2023-08-15]. Dostupné na internete: <<https://sita.sk/slovensko-pred-16-rokmi-vstupilo-do-nato-clenom-sa-stalo-pat-rokov-po-susednom-cesku-ci-madarsku/>>.

Vstup do NATO [online]. MO SR, 2004 [cit. 2023-08-15]. Dostupné na internete: <<https://www.mosr.sk/vstup-do-nato/?mnu=288>>.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Benefity Slovenskej republiky z členstva v NATO.
2. Význam článku 5 pre Slovenskú republiku v čase konfliktu na Ukrajine.
3. Miesto Slovenskej republiky po prípadnom vystúpení z NATO.